

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационния труд на **Снежина Славчева** на тема:

“Дизайн за учебно-възпитателна среда за начална училищна степен”

За придобиване на образователна и научна степен **“доктор”**

Рецензент: **доц.д-р. Румяна Панкова**

Докторантския труд представлява умело интегриране на историческото познание в областта на интериорните дизайнерски решения, за учебно – възпитателната среда и неговите модерни перспективи. Ретроспективния похват разкрива важна информация за създаването на първообраза на учебната среда, от килийното училище до съвременните мобилни компоненти в днешната училищна стая и търсенето на алтернативни решения.

Темата “Дизайн за учебно-възпитателна среда за начална училищна степен” съдържа един, без съмнение, интересен опит към адекватно представянето на реалната ситуация в интериорния дизайн на образователната среда и нейното хармонизиране, съобразно очакванията на новите поколения.

Авторът се е опитал да обхване изчерпателно всички фактори, участващи в композирането на една съвременна учебно-възпитателна среда. Дисертационния труд се състои от 177 стандартни страници текст със съдържанието и библиографията. Отделно има приложение от 72 страници със цветни илюстрации и автореферат от 34 страници, отговарящи на основното съдържание на научния труд. Текстът на

дисертационния труд е разпределен в три глави и обхваща: хронологията на възникване на образователния модел в България, факторите при интериорното изграждане на учебната среда и алтернативни дизайнерски визии на съвременната класна стая. Въведението предлага мотивационната рамка на авторския труд: реално съществуваща - неприветлива и остаряла учебна среда, и в същото време наличието на едно високо технологично, информационно ниво във всички сфери на обществения живот. Този анахронизъм инспирира посредственост в реалния образователен модел и намалява шансовете за откриване и развитие на креативно мислене и поведение в учениците от началната училищна степен. Допълнително, авторът заявява комплексния характер в изработването на художествения дизайн, по отношение на съобразяването с психологическите, педагогическите и социални фактори в една нова интериорна стилистика, отговаряща на съвременните възрастови и образователни промени. От направената обосновка, докторанта извежда логично целта и очакваните резултати на своя дисертационен труд към актуална, интерактивна учебно-възпитателната среда, като приоритетна в изграждането на автономна, творческа личност.

Първата глава е посветена на историческото появяване и развитие на началната степен на ограмотяване в българските земи. Избраните примери ни разкриват неимоверните усилия в създаването на книжовно-просветните центрове, но още с възникването на първите килийни училища откриваме избора на педагогически модел на българските просветители, към „възпитаващо обучение” т. е. средновековното българско училище по традиция не само е давало грамотност, то е било „институция”, която възпитава в традициите от този период. Това са основните постулати на християнската нравственост, чрез личния пример на учителя и облагородяващото въздействие на красиви икони, стенописи, илюстрации, целият комплекс от средства за естетическо въздействие

върху личността, характерни за източното православие. В тази част докторанта представя в една кратка, но много добре структурирана форма, развитието на учебната среда – от възрожденския модел на взаимоучителния метод на преподаване, чрез стилизирана орнаментика и прецизиране на детайлите в композиционното решение на вътрешното пространство, до класните училища с ясно изразена класическа симетрична схема, независимо от разнообразието в интериорните решения в периода между двете световни войни, поради отсъствието на стандарти и централизирана образователна политика. Проследявайки етапите в развитието на училищните сгради, авторът ни въвежда постепенно в новите тенденции, характеризиращи се с функционалност и логичност в сепариране на вътрешното пространство до неговото унифициране и извеждане на типовия интериорен образец на училището, през втората половина на XX век.

Втората част от докторантския труд ни предлага аналитичен прочит на комплексните фактори, детерминиращи интериорния дизайн в класната стая. Подчертаната му диалогичност ни дава основание да предполагаме, че този труд е резултат от практическия опит на автора. Изведени са определени параметри при планиране на художествения дизайн за учебната среда, както и различни практики и идеи, към: функционалното зонироване, класификация на елементите и мебелите за обзавеждане, акустика и осветление, както и психологическите характеристики и социалното поведение на два възрастови етапа: подготвителен(6-7г)и начален(7-10г). За тези две възрастови групи, авторът определя приоритетно, функционалното композиране на учебната среда и локализирането на дидактическите зони, като по-ефективно при индивидуалния подход на работа с по-малките ученици. Не е случаен и избора на „Определящите показатели”(като подточка), в интериора на образователната среда, като осветление, топло-обмен и шум допринасящи

за комфорта на учениците. В последната част от докторантския труд, ще открием в забележките на всички анкетирани деца, желанието за по-добро осветление, по-малко шум и повече живи растения. Вероятно това е слабо звено в композиционното оформление и част от общата негативна оценка към училищната среда, като неприветлива и отблъскваща.

Третата част от научната разработка представя алтернативни модели на художествени дизайнерски решения, за учебната среда в подготвителната група и началната училищна степен. Авторът е предложил иновативни дизайнерски практики, съобразени с конкретни условия, като лесно сглобяемите модулни конструкции в Австралия със слънчеви термални колектори, холандски училища предвидени за деца със специфични проблеми, залагачи на 9 модулни мебели, които могат да променят предназначението си в зависимост от целите на основната дейност, а пренареждането в нова, функционално различна ситуация се изпълнява от самите деца.

Изключително интересни и смели са студентските проекти за оживяването на стара училищна сграда от 1915г. в Берлин, с умело използване на осветление, звук и цветове. Вдъхновени от мистичния образ на Сребърния дракон, те пресъздават приказен интериор, чрез играта с отражателни панели на пода и тавана, хроматично осветление и огледални рамки се създават цветни ниши, като пещери и скривалища. Модулните компоненти, като подиуми и маси са със съгъваеми конструкции, осигуряващи мобилни зони за учене, игра и общуване. Очевидно интериорният дизайн на училищното пространство е в полза на образователния процес, тъй като училището е обявено за най-доброто в Германия в края на 2008г. В избраните примери на дизайнерски концепции от докторанта се открива, търсенето на рационален баланс между различните дейности: учене и свободно време, а мотото на проектите е „комуникация и движение”. Тази идея определя и тенденцията в новия

статус на училището, да не е само образователна институция, а едно привлекателно жизнено пространство, стимулиращо желание за общуване. Темата за общуването на малкия ученик, като социален феномен е поставена и в направената анкета за трите възрасти (11,14,18г.- детерминиращи и трите завършващи етапи в училищното образование - начално, основно и средно). От направеното обобщение откриваме достатъчно позитивни и негативни, почти отричащи и заклеймяващи средата в днешното училище, отговори. Тази информация е изключително полезна за бъдещите художник-дизайнери за детската среда при изготвяне на проучвателния етап от идейния си проект.

Като естествена кулминация на своята разработка, авторът ни предлага свой, алтернативен дизайнерски модел в края на дисертационния труд. Макар и по-скромен, като дизайнерско решение, от избраните примери на подобна европейска и друга практика, той е практически изпълним към днешната ситуация в България и не изисква големи инвестиции. Проекти като Сребърния дракон са реалност в нормални държави, където образованието е приоритет и се адмирират и финансират креативните идеи, свързани с обучението и възпитанието на младото поколение. У нас по традиция предвидените разходи от бюджета за образованието са на пета позиция (след социалното осигуряване, икономика, здравеопазване и отбрана) и са с 20-30 % по – ниски от държавните инвестиции в сектор отбрана и сигурност. И тъй като говорим за неприемливите факти в нашата действителност, бих искала да обърна внимание на някои неточности в работата, вероятно останали от по-стар вариант на докторанта: на стр. 72 фиг.2.1, са изведени **минимални размери** при подреждане на чинове и столове в класната стая – посочените размери - 1.60м – дължина и 0.80м ширина на чин или маса, са нереални при ширина на стая 6м и дължина 9м., три чина по $1.60 \times 3 = 4.80\text{м}$, остават 1.20м., които се разпределят в 4 пътеки по 0.30м, което не отговаря на

БДС.Тези параметри се разминават с таблица 2.3 на стр. 123, където отново е посочена **минималната дължина** на плота на чина 1.20м, х 0.60м за един ползвател, ширината е съответно 0.50м. В същата таблица за първи път се включва параметър „възраст” в четири групи от 3-4г. до 8-11г.в колони с цветови разграничители, без легенда, но на стр. 126 в табл. 2.4. се появява нов цвят (вероятно друга възрастова група), отново без легенда или обяснение в текста. Същото се повтаря в табл. 2.6, и 2.7. Разбира се посочените забележки са поправими и, не отменят стойността на докторантския труд. Направените обобщения, таблици и класифицираните антропометрични данни по възраст, функционалните размери на маси, столове, табли, дъски и др. компоненти в дизайнерските концепции за вътрешното пространство е добър опит, за създаване на библиотека от данни към специалност дизайн за детската среда, за нуждите на Академията. Това, ще допълни останалите приноси на докторантския труд.

В заключение ще отбележа, че водещата му практическа ориентация не е за сметка на нивото на теоретичните обобщения, което се допълва с участието на докторанта в четири научни конференции към НХА, с доклади извеждащи основните идеи на докторския труд. Това прави темата, информационно достъпна за студентите и специалистите в тази област.

За това предлагам, на уважаемите членове на Научното жури, да подкрепят усилията на докторанта Снежина Славчева, като ѝ присъдят образователната и научна степен „доктор”.

17.01.2014г.

Доц. д-р. Румяна Панкова